

механізм передбачає діалектичний взаємозв'язок освоєння досвіду технологічної культури, предметного в загальнокультурних знаннях, цінностях, спроектованих у площину педагогічної діяльності, тобто розкриття особистісного смислу, оволодіння способами теоретичної і практичної творчої діяльності для реформування педагогічного середовища, системи педагогічних цінностей. Формування технологічної культури є процесом, у ході якого її нормативна модель засвоюється студентом, перетворюючись у особистісну модель майбутньої творчої педагогічної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Бычков Л.В. Развитие технологического творчества учащихся. – М.: Просвещение, 1996. – 23 с.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход. – М.: Высшая школа, 1991. – 204 с.
3. Добровольська Л. П. Фаховий відбір абітурієнтів педагогічного вузу: Дис. к. пед. наук: 13.00.04 /ЦППО АПН України. – К., 2001. – 231 с.
4. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
5. Хозяинов Г.И. Педагогическое мастерство преподавателя. – М.: Высшая школа, 1988. – 168 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА.

Ткачук Станіслав Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент, декан технолого-педагогічного університету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Коло наукових інтересів: технологічна освіта.

ГУМАНІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ СЛІДЧИХ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Оксана ТОПЧІЙ

У статті наведені основні напрями впровадження гуманістичних аспектів професійної освіти у процес підготовки майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України. Визначені найоптимальніші підходи до нього – моделювання процесу їхньої підготовки.

В статье представлены основные направления внедрения гуманистических аспектов профессионального образования в процесс подготовки будущих следователей в высших учебных

заведеннях Министерства внутренних дел Украины. Определены оптимальные подходы к нему – моделирование процесса их подготовки.

Ключові слова: професійна освіта, підготовка, вищий навчальний заклад, моделювання, слідчий, курсант, форма, метод, засіб.

За умов переходу національної системи освіти на гуманістичне – особистісно-орієнтоване спрямування, реалізації Державної програми розвитку Збройних Сил та інших силових структур України на 2006 – 2011 роки та відмови від догматичних підходів до підготовки майбутніх фахівців, актуальними виявляються проблеми підвищення якості підготовки майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах (ВНЗ) Міністерства внутрішніх справ (МВС) України. Така необхідність зумовлена, по-перше, тією ситуацією, яка склалася у вищій школі. Бурхливий розвиток інформаційних технологій, з одного боку, і можливість їх застосування, з іншого, ставлять перед освітянами завдання щодо знаходження нових підходів до організації навчально-виховного процесу та моделювання його наслідків, формування особистості фахівця слідчого – толерантної, відкритої до демократичного спілкування і здатної до вдосконалення в національному і світовому вимірі, справжнього професіонала.

По-друге, застосуванням принципово нових форм, методів і засобів інформаційної боротьби для досягнення політичних цілей на геополітичному просторі. Це і інформаційне протиборство, і надання професіоналізму вирішальної ролі у досягненні перемоги.

По-третє, з одного боку, зростанням ролі людського фактору в сучасних силових структурах та, з іншого – специфічними професійними вимогами до майбутнього слідчого (магістра соціального управління).

По-четверте, безпосередньою участю працівників МВС у підготовці та проведенні операцій у підтриманні миру в різних регіонах світу, участю у програмі “Партнерство заради миру” тощо.

Метою нашої статті є впровадження гуманістичної системи освіти до процесу підготовки майбутніх слідчих у ВНЗ та визначення найоптимальніших підходів до нього – моделювання процесу їхньої підготовки.

Пошук сучасних теоретичних засад підготовки майбутніх слідчих у ВНЗ МВС дозволяє зробити висновок, що педагогічна наука як галузь професійної освіти розвивається відносно успішно. Останнім часом здійснювалися дослідження, які певним чином стосуються професійної підготовки та діяльності слідчих МВС України. Вони присвячені визначенню педагогічних умов підготовки майбутніх офіцерів

(О.М.Аксьонова); проектуванню процесу виховання військовослужбовців (Є.Ю.Литвиновський); педагогічній оцінці управлінської діяльності офіцерів та готовності до неї (М.В.Руденко); процесу вдосконалення організаційних форм і методів навчання майбутніх офіцерів і його оцінювання (Ю.Г.Юрчук); адаптації курсантів до навчальної та професійної діяльності (С.О.Казьмірчук); дослідженню компонентів педагогічної культури майбутніх офіцерів (В.С.Маслов); системи підготовки організаторів соціально-психологічної роботи (О.С.Автушенко); модульно-рейтингової системи навчання (О.О.Безносюк); особистісно-орієнтованій підготовці військових фахівців (В.В.Ягупов); розвитку військової освіти в Україні (М.І.Нещадим).

Запропонована система представляє собою модель, яка використовується для вирішення не лише дослідницьких, але й практичних завдань у певній галузі діяльності. Необхідність обґрунтування нової системи виникає тоді, коли є потреба переходу до нового типу мислення і сучасних методів і методик, технологій професійної діяльності. Отже на сучасному етапі, пов'язаному з гуманізацією та демократизацією в МВС України вимагається принципово нова система освіти з певних причин.

По-перше, в зв'язку з інтеграцією професійної освіти МВС до національної системи освіти України.

По-друге, інтеграцією національної системи освіти до світового та європейського освітянського простору (Болонський процес).

По-третє, істотними змінами у духовній сфері українського суспільства та гуманізацією і демократизацією служби в органах МВС.

По-четверте, гуманізацією і демократизацією системи освіти.

Всі ці процеси, насамперед, повинні впливати на змістовний і процесуальний компоненти освітнього процесу у ВНЗ. Щоб врахувати попередні помилки і вийти до світових стандартів професійної освіти доцільно критично переосмислити теоретично-методологічні основи підготовки військових фахівців для органів МВС та визначати нові орієнтири розвитку.

Стосовно вищої школи новий гуманістичний підхід передбачає, насамперед, гуманізацію освітнього середовища та гуманітаризацію (збільшення соціально-гуманітарних дисциплін у навчальних планах підготовки фахівців) освіти [1, с. 22-23]. Це означає, що в освітньому процесі доцільно створити оптимальні умови для цілеспрямованого розвитку особистості курсанта ВНЗ МВС України, передусім, його пізнавальних і духовних якостей, гармонізувати вплив різних видів службової та навчально-виховної діяльності на його службово-

професійну соціалізацію, на професійне самовизначення та самоактуалізацію [2; 3, с. 23-25]. Одним із ефективних напрямів покращання їхньої підготовки є моделювання цього процесу, основною метою якого є забезпечення творчої пізнавальної діяльності курсантів ВНЗ МВС України та формування їхньої різнобічної компетентності.

Як відомо, у науковців є різні підходи до підготовки фахівців. Перший напрям (Я.А.Коменський, І.Ф.Гербарт, А.Дістерверг, Д.Дьюї, К.Д.Ушинський, С.Л.Рубінштейн) спрямований на набуття тими, хто навчається, знань з різних наукових галузей, напрацювання вмінь і навичок у вирішенні практичних завдань. Другий напрям (Д.Уотсон, Е.Торндайк, Е.Толман, П.Я.Гальперін, В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін) узагальнює професійне навчання як процес набуття знань і досвіду тими, хто навчається, що пов'язує навчання із змінами, що відбуваються у суспільстві. Третій напрям висвітлює таке навчання, як процес оволодіння культурою, напрацьованою людством (А.О.Вербицький, Л.С.Виготський, Г.П.Щедровицький). До третього напрямку належить особистісно-орієнтований підхід до освіти.

Основною вимогою особистісно-орієнтованої освіти повинне бути оптимістичне мислення щодо особистісних спрямувань і життєвих орієнтирів курсантів (студентів), які спроможні діяти ефективно не лише «під спостереженням», але й самостійно, за власним бажанням. Провідною постаттю, на яку здійснюється вплив під час освітнього процесу у ВНЗ є курсант ВНЗ МВС України. Тому основні зусилля, наприклад, керівництва Національного університету Міністерства внутрішніх справ України доцільно спрямувати, передусім, на роботу з ним. Ця робота, на сьогодні, суттєво змінилася. Це пов'язано, як з престижністю вищої освіти взагалі, так і ставленням до «людей у пагонах» у суспільстві – зокрема, що суттєво впливає на життєдіяльність курсанта ВНЗ МВС України. До об'єктивних показників якої цілком можна віднести результати діяльності особистості, її відповідальність, старанність, розумну ініціативність, сумлінність, взаємодопомогу.

В наш час на перший план виходить проблема оптимальної, особистісно-орієнтованої організації та управління освітньою діяльністю курсантів ВНЗ МВС України. Такий підхід вимагає також застосування таких педагогічних методик, які враховують мету їхньої підготовки, особистісні відмінності, досвід, потреби кожного курсанта ВНЗ МВС України [4, с. 72-74].

Педагогічна методика – це суто наукове проектування і відтворення (наскільки це можливо за допомогою технічних засобів навчання) у навчальній аудиторії певних явищ, що вивчаються, які гарантують успіх. Її предметом є проектування (моделювання) систем навчання та

професійної підготовки майбутніх фахівців, а специфіка полягає в конструюванні та здійсненні такого навчального процесу, який повинен гарантувати досягнення визначеної мети. Мета формується у вигляді завдань, які організують і спрямовують діяльність науково-педагогічних працівників на вдосконалення курсанта ВНЗ МВС України.

Досягнення мети передбачає наукове обґрунтування цих аспектів, методів і методик. Одним із ефективних методів є моделювання, яке сьогодні набуває надзвичайної актуальності тому, що система освіти орієнтується на загальні вимоги Болонського процесу. Моделювання щільно пов'язане з такими основними компонентами: змістом навчання, системою методів, системою засобів та формами навчання [6, с. 24-26]. Адже доцільне їх компонування у підготовці сучасних фахівців обов'язково сприятиме оновленню, особистісному, професійному та технологічному збагаченню професійної освіти, її виходу на рівень європейських освітніх стандартів.

Система навчального процесу, яка утворює сучасну модель підготовки фахівців для Збройних Сил та інших військових формувань України – це цілісна множина сукупності її основних складових. “Модель... в логіці і методології науки – аналог (система, структура, знакова система) певного фрагменту природної або соціальної діяльності, продукту людської культури, концептуально-теоретичного утворення тощо – оригіналу моделі” [7, с. 374].

Основні вимоги до процесу моделювання підготовки військових фахівців в Національній академії внутрішніх справ МВС України визначимо таким чином.

По-перше, він повинен здійснюватися відповідно до характеру та змісту майбутньої професійної діяльності курсанта ВНЗ МВС України. Йдеться про комплексний підхід, в якому здобуття освіти виступає засобом прямого формування необхідних предметно-професійних і соціальних якостей фахівця на ґрунті фундаментальної професійної підготовки.

По-друге від повинен бути особистісним. Бажане докорінне поліпшення діагностування та врахування індивідуально-психологічних якостей особистості як науково-педагогічного працівника (НПП), так і курсанта ВНЗ МВС України; надання можливості до творчої діяльності під час викладання та учіння; стимулювання та різнобічне забезпечення самостійної розумової діяльності курсантів ВНЗ МВС України; поглиблення індивідуалізації у методиці проведення навчальних занять.

По-третє, характерною його рисою повинна бути творча пошукова діяльність курсантів ВНЗ МВС України. Навчальний процес необхідно орієнтувати не стільки на інформаційне насичення, скільки на

формування продуктивного мислення, розвиток інтелектуального потенціалу особистості майбутнього фахівця, інтуїції, способів логічного аналізу та різнобічного опрацювання інформації, творче її використання.

По-четверте, він повинен запобігати негативним соціальним наслідкам однобічного технократичного розвитку особистості. Йдеться про гуманітаризацію та гуманізацію освіти.

По-п'яте, він повинен ґрунтуватися на комплексному, системному та діяльнісному підходах, на використанні доцільних традицій науки.

Відповідно, виникає проблема добору дидактичних систем. Розглянемо їх.

Педагогіка співробітництва – спільна діяльність НПП та курсанта ВНЗ МВС України, яка має гуманний та демократичний характер і ґрунтується на взаєморозумінні, на єдності їхніх інтересів і прагнень, основною метою якої є професійний і особистісний розвиток курсанта ВНЗ МВС України в процесі його підготовки;

Гуманістична педагогіка – це система наукових теорій, що затверджує курсанта ВНЗ МВС України у ролі активного, свідомого, рівноправного учасника освітнього процесу, який вдосконалюється відповідно до власних можливостей, особливої уваги приділяє розвитку психічних, фізичних, інтелектуальних, моральних та інших сфер своєї особистості, а не прагне опанувати певною обмеженою сукупністю військово-професійних знань, вмінь та навичок; зосереджує увагу на формуванні вільної, самостійно мислячої та дієвої особистості офіцера МВС України; це перехід до особистісно-орієнтованої освіти.

Особистісно-орієнтована освіта ґрунтується на образі суб'єктивності курсанта ВНЗ МВС України, визнання за ним права на самовизначення та самореалізацію в пізнанні через опанування способів навчальної роботи та майбутньої професійної діяльності [8, с. 45-49].

З метою комплексного втілення провідних ідей цих систем до практики підготовки фахівців – магістрів соціального управління – доцільно творчо змодельювати цей процес. Його провідними компонентами є:

Цільовий – по-перше, забезпечує усвідомлення НПП мети професійної підготовки курсантів ВНЗ МВС України та її доведення до них; по-друге, формує у них позитивне ставлення до самовдосконалення, майбутньої професійної діяльності; по-третє, визначає основні обов'язки їхньої діяльності; по-четверте, формує у них мотиви і мотивацію до освіти та майбутньої діяльності.

Загальну мету підготовки курсантів Національної академії внутрішніх справ МВС України визначимо таким чином:

Вдосконалювати культуру та методику загальної навчальної діяльності; формувати культуру управлінської діяльності на відповідному рівні (тактичному); формувати та вдосконалювати систему професійних знань, напрацьовувати вміння та навички, розвивати лідерські якості, настанови, які необхідні для успішної професійної діяльності.

Стимулюючо-мотиваційний компонент, який має значний вплив як на ефективність навчальної діяльності курсанта (студента), так і на його майбутню професійну діяльність. Формування мотивації навчальної діяльності – це відповідальний етап діяльності НПП. Ґрунтовні, стійкі, емоційно забарвлені та змістовні мотиви забезпечують ефективність навчальної діяльності курсантів (студентів) і надають їм конкретну спрямованість і позитивне забарвлення.

Мотивація навчальної діяльності курсантів (студентів) складається із сукупності певних мотивів досягнення успіху.

Змістовний компонент містить усе те, що становить поняття “зміст освіти”, під яким розуміється сукупність професійних знань, вмінь та навичок, яка входить до освітньо-професійної підготовки фахівця.

Змістом операційно-діяльнісного компонента є організація практичної навчальної діяльності курсантів (слухачів). Він має декілька етапів:

Перший етап – сприйняття, усвідомлення, розуміння, узагальнення, закріплення навчального матеріалу.

Другий етап – використання знань на практиці, формування професійних вмінь і навичок. Основні методи формування: вправи, практичні заняття, командно-штабні навчання, стажування.

Третій етап – поглиблення знань, удосконалення вмінь і навичок.

Контрольно-регулятивний компонент – спрямований на визначення ефективності функціонування моделі, результативності окремих компонентів.

Оціночно-результативний компонент є підсумковим. Він дозволяє оцінити рівень опанування навчальною програмою, засвоєння певної сукупності професійних знань, напрацювання вмінь та навичок, сформованості мотивації до професійної діяльності.

Отже перспективи впровадження гуманістичних аспектів професійної освіти в Національному університеті Міністерства внутрішніх справ України ВНЗ МВС України сприятимуть поступовому її переходу до нових методик навчання, провідною метою якого є якісна професійна підготовка та різнобічний розвиток особистості майбутнього фахівця.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. – К.: Вид. дім “Ін Юре”, 2003. – 416 с.
2. Наказ МО та ММВС України № 164 від 25.09.99 “Про підвищення якості та вдосконалення підготовки офіцерських кадрів у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України”.
3. Нещадим М.І. Теоретико-концептуальні основи змісту військової освіти // Наука і оборона. – 1999. -- № 3. – С. 23-29.
4. Хорев І.О. Сучасні аспекти формування особистості викладача вищої школи // Проблеми та перспективи формування національної еліти: Зб. Наук.праць. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. – Вип. 3. – С. 299-302.
5. Біжан І.В. Проблеми та шляхи удосконалення професіоналізації військових фахівців // Наука і оборона. 2000. -- № 4. – С. 24-28
6. Указ Президента України “Про заходи щодо подальшого зміцнення обороноздатності держави”// Народна армія. 2001. – 11 грудня.
7. Философский энциклопедический словарь/ Редкол.: С.С.Аверинцев. – 2-е изд. М.: Советская энциклопедия, 1989. С.374.
8. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения // Вопросы психологии. – 1995. -- № 2. С. 45-49.
9. Ягупов В.В. Військова дидактика: Підручник. – К.: ВПЦ Київський університет, 2004. – 656 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Топчій Оксана Василівна – здобувач кафедри прикладної педагогіки та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ.

Коло наукових інтересів: дослідження проблем професійної підготовки майбутніх слідчих.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ КЕРІВНИКА ШКОЛИ**Наталія УЙСІМБАЄВА (Кіровоград)**

В статті визначається вплив розвитку творчого потенціалу керівників школи на ефективність управлінської діяльності, розвиток його професійної компетентності. Розглядається зв'язок понять, «творчість», «творчий потенціал», «професійна компетентність».

В статье рассматривается влияние развития творческого потенциала руководителя школы на эффективность управленческой деятельности, развитие его профессиональной компетентности. Рассматривается связь понятий «творчество», «творческий потенциал», «профессиональная компетентность».

Ключові слова: творчий потенціал, творчість, професійна компетентність, дослідницькі уміння, науково-пошукова робота.